

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИВАТНОГО ТА ПУБЛІЧНОГО ПРАВА В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано проблеми інтеграції правового досвіду провідних європейських країн в практику вітчизняного приватного та публічного права. Доведено, що існує гостра потреба у формуванні системи стратегічного державного управління відповідно до вимог сучасної європейської правової системи, в якій комплексно та гармонійно будуть поєднані публічне та приватне право.

Ключові слова: господарська діяльність, публічне право, приватне право.

Abstract

The problems of integrating the legal experience of leading European countries into the practice of domestic private and public law are analyzed. It has been proven that there is an urgent need for the formation of a system of strategic state management in accordance with the requirements of the modern European legal system, in which public and private law will be integrated in a comprehensive and harmonious manner.

Keywords: economic activity, public law, private law.

Вступ

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом визначає абсолютно новий формат відносин з ЄС на принципах «політичної асоціації та економічної інтеграції» та є стратегічним орієнтиром системних реформ в Україні. Угодою передбачено реформування всіх інституцій в Україні з метою поступової інтеграції до ЄС. В її преамбулі зазначається, що Україна є європейською країною зі спільними з ЄС історією та цінностями. А, з урахуванням європейської ідентичності нашої країни, яка базується на спільних цінностях і тісних привілейованих зв'язках, та широкої громадянської підтримки нашим суспільством європейського вибору, в ній проголошується поглиблення участі України в загальних політичних процесах, програмах і агентствах ЄС.

Основна частина

Інші цілі визначено за галузевою ознакою стосовно таких сфер: політичний діалог та реформи в усіх сферах спільних інтересів; зовнішня політика та безпека в регіональному та міжнародному вимірі у відповідності з принципами Статуту ООН, Гельсінського Заключного Акту ОБСЄ та цілей Паризької хартії для нової Європи; торговельно-економічна співпраця для поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, у тому числі завдяки створенню поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі та підтримки зусиль України щодо завершення переходу до ринкової економіки, у тому числі шляхом адаптації українського законодавства до законодавства ЄС; юстиція, свобода та безпека, з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини й основоположних свобод.

Відповідно до означених цілей, кардинальних змін потребує й національна правова система, для якої наразі характерна проблема гармонійного поєднання в ній публічного та приватного права. Ця проблема потребує як ґрунтовних теоретичних досліджень, так аналізу практичного правового регулювання застосування норм публічного та приватного права. Історично в Україні набула поширення романо-германська правова система, але мала й «власні традиції співвідношення приватного та публічного права...», що обумовлено особливостями формування та тенденціями розвитку національної правової системи» [1, с. 27].

У зв'язку з переходом до ринкової економіки, відбувається активне взаємопроникнення публічного та приватного права в сферах господарського та трудового права. Парадокс полягає в тому, що

становлення правової держави потребує розвитку приватного права, а соціальної – його обмежень, зокрема свободи приватної власності, договірних відносин та інших.

Дослідник В. М. Пашков вважає, що відмова від адміністративно-командної системи та прагнення до розвитку демократії, запровадження самоврядування викликали гіпертрофію приватних інтересів у порівнянні з публічними, що негативно вплинуло й на соціальний захист населення [2, с. 60]. Тому, на думку О. А. Підпригори, існує гостра потреба у формуванні системи стратегічного державного управління відповідно до вимог сучасної європейської правової системи, в якій комплексно та гармонійно будуть поєднані публічне та приватне право [3, с. 78].

Наразі держава забезпечила фізичним особам економічну свободу в відносинах між ними, що неминуче призводить до виникнення конфліктів під час реалізації їх інтересів, які регулюються третейським судом, процедурою медіації, договірними відносинами та іншими механізмами.

Економічна свобода приватної особи реалізується в праві на заняття, що складається зі свободи у виборі сфери (виробництво, надання послуг, торговельна діяльність та інше), виду (виробництво різної продукції, страхова, банківська та біржова діяльності тощо) та організаційно-правові форми такої господарської діяльності, що дозволяє приватній особі досягти її цілей. Але законодавство, з метою захисту країни, основ конституційного ладу, а також прав, інтересів і свободи інших осіб, безпеки життєдіяльності, недопущення недобросовісної конкуренції та домінуючого становища на ринку тощо, суттєво обмежує свободу такої діяльності. Законодавчо для реалізації цих обмежень застосовується державна реєстрація суб'єктів господарювання, отримання «дозволів (ліцензій) на здійснення окремих видів діяльності або окремих дій у рамках такої діяльності» [4, с. 10–11].

Зрозуміло, що ці обмеження є комплексними і, відповідно, регулюють як публічні, так і приватні інтереси окремих осіб під час здійснення економічної діяльності, що призводять до гармонійної та нерозривної взаємодії публічних і правових засобів, але дозвільні превалюють перед приватно-правовими. Для досягнення такої єдності та взаємодії застосовуються поняття та категорії з теорії права: заборона, право, відповідальність, дозвіл тощо. Дослідники права стверджують, що проведення «чіткої межі між публічним і приватним правом, розташувавши по ту чи іншу його сторону галузі позитивного права» неможливе [1, с. 29-30], отже, наразі дуалізм права в сучасних умовах продовжує зберігатися [1, с. 29].

Застосування публічних і правових засобів і їх взаємопроникнення характерне для економічної діяльності фізичних осіб-підприємців (ФОП) – приватних осіб, що за українським законодавством мають право шляхом самостійної діяльності на власний ризик, з метою отримання прибутку, реалізовувати свою здатність до праці. Така діяльність передбачає попередню державну реєстрацію фізичних осіб для набуття фізичною особою статусу підприємця. Тобто, право на здійснення підприємницької діяльності фізична особа набуває тільки за умови державної реєстрації статусу підприємця в органах Державної реєстраційної служби.

Крім того, законодавчі обмеження під час набуття статусу підприємця стосуються, в першу чергу, віку: фізична особа може зареєструватися у якості ФОПа «з 18 років; для осіб, які досягли 16 років, але не досягли 18 років, потрібна згода батьків (усиновлювачів) або піклувальника, або органу опіки та піклування». Також законодавчо введена заборона на здійснення підприємницької діяльності окремим категоріям фізичних осіб, зокрема: Президенту України, народним депутатам України, державним службовцям, співробітникам прокуратури, суддям та іншим особам.

Цей процес конвергенції, взаємовпливу та взаємопроникнення не є лише впливом публічного права на приватне – відбувається комплексна взаємодія, що призводить до їхнього подальшого вдосконалення. Так існування в публічному праві рівних за правами суб'єктів, породжує для регулювання відносин між ними застосування диспозитивних правових норм. Отже, з приватного права конституційним і адміністративним правом залучається його традиційний засіб – договір. Також з приватних правових зобов'язань в публічному праві з'явився інститут обтяжень рухомого майна [5].

Висновки

Торговельно-економічна співпраця України з ЄС, підтримка зусиль України щодо завершення переходу до ринкової економіки, у тому числі шляхом адаптації українського законодавства до законодавства ЄС, потребує ґрунтовних досліджень стосовно інтеграції правового досвіду провідних європейських країн в практику вітчизняного приватного та публічного права, з метою забезпечення оптимального співвідношення балансу публічних і приватних інтересів в економічній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Майданик Р. Право України: дуалізм і система. *Приватне право*: науковий журнал: додаток до юридичного журналу «Право України». Київ, 2013. № 1. С. 26–41.
2. Пашков В. М. Публічні інтереси в галузі обігу лікарських засобів. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 7. С. 60–63.
3. Підопригора О. Розмежування і взаємодія публічного і приватного права як методологічна проблема вітчизняного правознавства. *Вісник Академії правових наук України*. 2002. № 4 (31). С. 77–86.
4. Луць В. В. Контракти у підприємницькій діяльності: навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 1999. 560 с.
5. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18 листопада 2003 року № 1255-IV.

Кобилянський Олексій Олександрович – студент групи ЕК-206, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: akobylynsky@gmail.com.

Корнієнко Валерій Олександрович – канд. істор. наук, доктор політ. наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, академік Української Академії політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kornienko@vntu.edu.ua.

Oleksiy O. Kobylyansky – student of the EC-20b group, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: akobylynsky@gmail.com.

Valery O. Kornienko – Candidate of Historical Sciences, Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Social and Political Sciences, Academician of the Ukrainian Academy of Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kornienko@vntu.edu.ua.